

1.10 АМПИР

Час створення 1770-1840 рр.

АМППР - (франц. Empire - імперія від лат. imperium - командування, влада) - історичний художній стиль, що вперше склався у Франції на початку ХІХ ст., у період Першої Імперії Наполеона Бонапарта. Хронологічні рамки оригінального французького "Стилю Імперії" вузькі, вони обмежені, з одного боку, кінцем правління Директорії (1799; див. Директорії стиль) або роком коронації Наполеона (1804), а з іншого боку - початком реставрації Бурбонов (1814-1815).

Малюнок 1.10.1- В інтер'єрах ампіру панують спокій, упорядкованість, сувора симетрія і повна урівноваженість частин.

Проте, у настільки короткий історичний період французький Неокласицизм, що виріс на природному інтересі до античності і посиленій ідеями Освіти, цивільними ідеалами початку революції, устиг переродитися в холодний, помпезний, пихатий, штучно насаджуваний імператорською владою стиль. Його основні елементи, що взято з античного мистецтва, вже утримувалися в Класицизмі "стилю Людовика ХVІ" і були кристалізовані, у "стилі Директорії". Однак Ампір докорінно відрізняється від Класицизму. М'яку і світлу гармонію мистецтва періоду Людовика ХVІ і демократичну строгість стилю Директорії перемінили парадний пафос і театральна пишнота "Стилю Першої Імперії". Наполеон прагнув до блиску й ореола слави римських імператорів. Якщо вільно виниклий Класицизм був орієнтований на демократичні Афіни періоду класики Століття Перикла, то художникам французької Імперії було строго зазначене брати за зразок форми мистецтва Древнього Рима.

Наполеонівський Ампір - стиль твердий і холодний. П. Верле назвав його "затверділим стилем Людовика ХVІ". И. Грабарь писав, що "блискучий розвиток Класицизму у Франції було перервано "холодною диктатурою Ампіру". Ампір демонструє виродження класицистических форм, вихолощування їх справжнього історико-культурного змісту, духовного змісту, але, разом з цим, цей стиль своєрідно продовжує у Франції класичну традицію.

Малюнок 1.10.2- Ампір, незважаючи на свою нормативність і регламентованість, що обмежує волю мислення художника, був романтичним

Для Класицизму типові м'які і складні барвисті гармонії; для Ампіру - і яскраві, що ріжуть очей червоного, синій, білий - кольору наполеонівського прапора. Стіни затягувалися яскравим

шовком, в орнаментах - і кола, овали, ромби, пишні бордюри з дубових галузей, наполеонівські бджоли і зірки з золотої і срібної парчі на червоному, малиновому, синім або зеленому тлі. Таким чином, основними категоріями формоутворення в мистецтві стилю Ампір стали

історизм, нормативність, раціоналізм, декоративність, тектоничність, у пізніх формах - відкритий еkleктизм. У знаменитому паризькому особняку, побудованому в 1804-1806 р., для пасинка Наполеона, принца Е. Богарне і його сестри Гортензії, інтер'єри оформлені в самих різних стилях, там з'єднуються "помпеянские", єгипетські, римські і навіть "турецькі" мотиви, що створює загальний "сибаритський характерного інтер'єра".

Малюнок 1.10.3– Сибарицтво – одна з рис інтер'єру стилю ампір– Сибарицтво – одна з рис інтер'єру стилю ампір

Малюнок 1.10.3– Сибарицтво – одна з рис інтер'єру стилю ампір– Сибарицтво – одна з рис інтер'єру стилю ампір

Характерна ще одна особливість Ампіру: властива йому регламентованість майже цілком виключила виникнення регіональних плинів і шкіл. Саме тому Ампіром правильно називати тільки мистецтво Франції початку ХІ в., але у своїй суті, Ампір не національний, а космополітичний (не інтернаціональний, як, приміром, Готика, а непримирений до народних традицій). Будучи вираженням імперських домагань Наполеона Бонапарта на світове панування, цей стиль насильно насаджувався на далекий йому ґрунт завойованих країн. Примітно, що жодна з переможених Наполеоном країн, власне кажучи, не прийняла цього стилю. У Німеччині й Австрії своєрідною художньою опозицією наполеонівській навалі став стиль Бідермайер, хоча в ньому почасти і використовувалися ампірні форми. І тільки одна країна-переможниця - Росія добровільно прийняла "стиль Імперії". На це минулого і свої внутрішні причини: Росія ставало могутньою імперією. Російська аристократія наслідувала вдачу паризьких Салонів, як би заздалегідь капітулюючи перед узурпатором. Настільки був сильним гіпноз французької моди.

Таким чином, у Європі склалися два різновиди Ампіру: французький і російський. "Російський ампір" був м'якше, вільніше, пластичніше французького. Він поділяється на дві галузі: столичну і провінційну. Творцем стилю петербурзького ампіру вважається "російський італієць" К. Россі, він і зм'якшив своїм російсько-італійським смаком зайву твердість наполеонівського стилю, відчого цей стиль називають "італьянизиуючим класицизмом".

В Англії стиль Ампір також не одержав широкого поширення. "Англійським ампіром" іноді умовно називають "стиль Георга ІV" (1820-1830), що наступив після "англійського стилю регентства", або "ридженси". Часом другого "Британського ампіру" вважається викторианская

епоха 1830-1890-х рр. Інше, більш рідка назва Ампіру - неоримский стиль.

Малюнок 1.10.4 – Оформлення спальні у стилі ампір

Малюнок 1.10.5– Оформлення спальні у стилі ампір– Меблі за часів стилю ампір.

Малюнок 1.10.6– Оформлення спальні у стилі ампір– Годинник у стилі ампір

Меблі стилю Ампір мають метричну форму, у стільцях і кріслах читається давньоримське запозичення - явно виражені плавні вигиби ніжки і спинки, як правило, ніжки являють собою лапи Львів або грифонів. Меблі можуть бути як з червоного дерева, так і з горіха, але різьблення практично не застосовується. А як декоративні елементи використовуються бронзові або позолочені накладки. Схрещені мечі і списи, щити і шоломи, лаврові вінки - от вони відмітні риси стилю Ампір, що проглядаються в інтер'єрі.

У стилі ампір найбільше повно розкрилися художня цінність кришталю. Так само використовувалися світильники на стінах і бронзові люстри, що крім основної функції, є важливими елементами декору інтер'єра.

Складна конструкція, шляхетний металевий корпус, витончені скляні підвіски - риси стилю ампір. Блиск і розкіш, плавні форми і лінії, що блискає кришталь створюють атмосферу свята. Вони багато чого дають, але і багато чого вимагають - такого ж парадного оточення.

Але головну чудність інтер'єрові в стилі ампір додавали дзеркала, яких було надзвичайно багато. Крім звичних місць - над каміном, між вікнами - вони з'являлися над ліжками, на дверях, ховалися на підлози між ніжками меблів. Посередині будуара ставили дзеркало, схоже на арку в людський зріст. З окремих дзеркальних відображень складався цілий ілюзорний світ. Щоб захистити інтер'єр від вторгнення реальності, вікно або завішували, або, відповідно до вираження французького архітектора Франсуа Блонделя, зовсім відмовлялися від "дурної манери свердлити стіни". Наприклад, у будуарі Марії Луїзи єдине кругле вікно знаходиться на стелі, а двері замасковані. Одну або всі чотири стіни покривали так названу панорамну шпалеру, що зображували фантастичні види африканського лісу або долини з руїнами. Своєрідні "вікна" з'явилися навіть на речах: блюдах, вазах, кавниках, табакерках. Замість звичних орнаментів і квітів їх прикрашали міські і сільські пейзажі, укладені в рамку.

Малюнок 1.107— Ампірні меблі - це, скоріше, архітектурно- скульптурне явище

Характерні риси стилю:

Стиль, що звернувся до античної спадщини як до норми й ідеального зразка. Властиві стриманий декор і дорогі якісні матеріали (натуральне дерево, камінь, шовк і ін.). Найчастіше зустрічаються прикраси скульптурами і ліпниною.

Особливо характерний прояв символіки з військовою тематикою (військові емблеми, орнамент мечів, щитів, головних уборів). Присутність в усьому пафосу; прояв у формах лап тварин - грифони, леви, сфінкси.

Підлога оброблена паркетом; по краях і кутам світлих стель розташовані декоративні елементи; стіни драпіруються тканинами. Елементи золотяться. Тканина, особливо вощений ситець, часто переважає. Меблі зручні і м'які й аксесуари скрізь - книги, свічі, квіти, лампи і стародавні речі.

Характерні кольори:

Насичені: зелений, рожевий, пурпурний із золотим акцентом, небесно-голубий.

Характерні лінії:

Суворі вертикальні і горизонтальні; барельєф у круглому медальйоні; плавний узагальнений Рисунок; симетрія.

Характерні форми:

Чіткі геометричні форми; статуї на даху, ротонда; для стилю ампір - виразні помпезні монументальні форми.

Характерні елементи інтер'єра:

Стриманий декор; круглі і ребристі колони, пілястри, статуї, античний орнамент, кесонний звід; для стилю ампір - військовий декор (емблеми); символи влади.

Характерні конструкції:

Масивні, стійкі, монументальні, прямокутні, аркові.

Характерні вікна:

Прямокутні, подовжені нагору, зі скромним оформленням.

Характерні двері:

Прямокутні, фільончасті; з масивним двосхилим порталом на круглих і ребристих колонах; зі левами, сфінксами і статуями.